miejscu rżnięcia, niech go dobrze nasoli, niech dobrze obmyje, czeka aż życie odejdzie i potem zje. Tak nie żydowi jak i izraelicie jest to dozwolone“[54]).

Przeciw temu występuje wprawdzie, ale bardzo łagodnie zakaz w Tozefcie: „Kto je człon z żywego, narusza zakaz, kto je łój od żywego, odpowiada za naruszenie dwóch zakazów: o łoju i o żywym; kto je krew od żywego, odpowiada za naruszenie dwóch zakazów: o krwi i o żywym. Kto je łój z padliny, odpowiada za naruszenie dwóch zakazów: o łoju i o padlinie“[55]).

Z tego, tak uporczywie przechowującego się, zwyczaju u Żydów przez przeszło półtora tysiąca lat, widzimy najdokładniej, jak koniecznem, wysoko humanitarnem i opatrznościowem wprost dla zwierząt było prawo Mojżeszowe, zakazujące pod karą śmierci używania krwi. Tylko tą drogą wielki prawodawca mógł Żydów odzwyczaić od picia krwi i jedzenia mięsa, z żyjących jeszcze zwierząt. Tą myślą powodował się Mojżesz, powtarzając zakaz używania krwi, podany w księdze Rodzaju.

Tak objaśniali ten zakaz i starzy rabini.

W Talmudzie powiedziano:

„Rabanan uczyli: tylko mięsa, które jeszcze swoje życie, swoją krew ma w sobie, nie możecie jeść[56]).

To jest członu z żyjącego zwierzęcia. Rabi Hanina ben Gamaliel (około 120 po Chr.) mówi: także krwi z żyjącego zwierzęcia.

[54]) Chulin 33 a; 121 b.
[55]) T. Chulin 7. 10; 7. 11.
[56]) Gen. 9. 4.

Jakiem jest uzasadnienie rabi Haniny syna Gamaliela? Powinno się tu czytać: mięsa z życiem nie powinieneś jeść i krwi z mięsem nie powinieneś jeść... To się odnosi także i do krwi z puszczania z żył, z którą życie uchodzi“[57]).

Na innem miejscu jaśniej to jeszcze przedstawiono:

„Tylko mięsa, które od żyjącego zwierzęcia oderwanem zostało, podczas gdy jego dusza w niem jest, albo które od zarżniętego zwierzęcia oderwanem zostało, zanim dusza zupełnie nie wyszła, nie powinniście jeść“[58]).

To ostatnie wyjaśnienie, pochodzące ze sfer żydowskich mniej więcej z VII czy VIII wieku po Chr., wykazuje istotną myśl prawodawcy Mojżesza i występuje najenergiczniej wraz z powyższemi wypowiedzeniami Talmudu przeciw bezmyślnej drobiazgowości rabinów, wprowadzających i podtrzymujących ubój rytualny, celem zupełnego wykrwawienia, by tym sposobem rzekomo wypełnić prawo Mojżeszowe.

Widzimy, zatem że najpiękniejsza i najwznioślejsza idea w ręku i użyciu ludzkiem maleje i staje się karykaturą, jak to już Kant zauważył.

Mojżesz, występujący w obronie zwierząt, chciał jaknajlepiej, a z jego humanitarnego prawa ochrony zwierząt uczynili dla nich uczeni w Piśmie, późniejsi rabini, tortury w formie uboju rytu-

[57]) Sanhedrin 59a.
[58]) Targum Jeruszalmi (do Gen. 9. 4. Cfr. Strack und Billerbeck, Das Ewangelium nach Markus, Lukas und Johannes S. 738.